



Játékszabály

Játékosok száma: 2-6 fő

Szükséges a játékhoz:

- játéktábla (A/4-es méretű), amit kinyomtathatunk vagy meg is rajzolhatjuk.
- dobókocka, 2-6 különböző színű bábu, amit egy másik társasjátékból veszünk vagy 2-6 különböző színű ruhagomb,
- 12+1 db *Karácsony hava* kártya (játékszabály után található)

Játékról röviden:

A társasjáték táblájához 12+1 kártya tartozik, amiből megismerhetjük december hónap magyar népszokásait.

Szentcsaládjárás és betlehemezés népszokásokhoz használt kellékekről és jeles napok, ünnepnapok köszöntőiről olvashatunk, a játékból megtudhatjuk, milyen a ruhája Szent Miklósnak a mézeskalácskészítők ütőfáin, miért is vetünk búzát Luca napon, és ezen a napon hogyan lucáztak, kotyoltak; és az is megtudhatjuk, hogy mi került régen a karácsonyi asztalra és aprószentek napján a fiúk miért vesszőzték meg a háziakat.

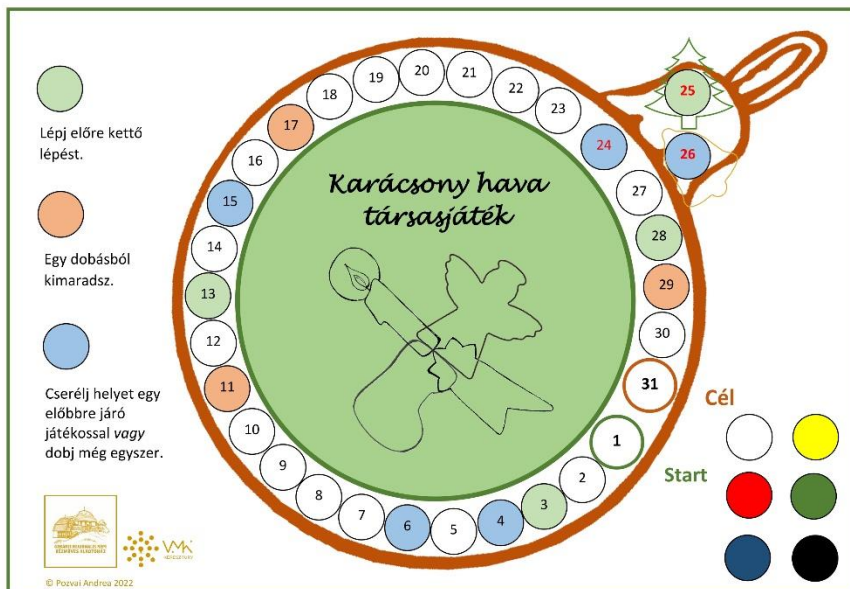
A legnagyobbat dobó játékos kezdhet, ezután mindenki egymás után dob és annyit lép, amennyit dobott. A játéktábla számai december napjait jelentik (pl. 6-os december 6. Miklós, Mikulás napját)

Mi történik, ha a színes mezőre lépsz? A játéktáblán lévő útmutató alapján kell lépned, a zöld és kék mezőkhöz tartozó kártyát – van, hogy kettő is tartozik egy naphoz – olvasd fel és vidd magaddal a játék során. A piros mezőkhöz nem tartozik kártya.

A játék végén nem csak az nyer, aki elsőként ér a célba, hanem az is, aki a legtöbb kártyával rendelkezik, ami azt jelenti, hogy sok ismerettel gyarapodott a játék során.

A Karácsony hava társasjátékhoz tartozik egy oktatófüzet, amiben könnyen elkészíthető népi kézműves tárgyak leírását és finom karácsonyi recepteket találunk.

Játékos ünnepeket kívánok!



Pozvai Andrea játékkészítő, a Népművészet Ifjú Mestere
a Keresztury VMK-Gébárti Regionális Népi
Kézműves Alkotóház kulturális szervezője

Advent (3-as mező)

1. kártya

Advent (megérkezés, eljövétel) az egyházi év kezdete, a karácsonyi előkészület négyhetes időszaka.

Advent első vasárnapja Szent András apostol napjához (november 30.) legközelebb eső vasárnapkal kezdődik és december 24-ig tart.

Az advent a várakozás és a bűnbánat ünnepe.

Forrás: Advent – Wikipédia (wikipedia.org),
Adventi koszorú – Wikipédia (wikipedia.org)

Adventi koszorú

Általában örökzöldből (fenyőágból, tujából) készített kör alakú koszorú. A világító gyertyák növekedése szimbolizálja a növekvő fényt, amelyet Isten Jézusban a várakozóknak ad karácsonykor.

A négy gyertya advent négy hetét és ezenfelül négy fogalmat jelképez:

1. hit
2. remény
3. öröm
4. szeretet

Gyertyák színei:

A katolikusoknál
3 lila, 1 rózsaszín.

A protestánsok általában
piros gyertyákat használnak.

Készítsd el az adventi
koszorú kirakójátékot!



December 4. Borbála napja

2. kártya

Szent Borbála emlékűnnep, aki Kisásziában élt. A bányászok, a tüzérek, a várak védőszentje. Szent Katalinnal együtt a hajadon lányok pártfogójának tekintették.

Jellemzők erre a napra a női munkatilalmak. Nem szabad varrni. Söpörni sem szabad, mert elsőpörnék a szerencsét.

A Borbála-nap hiedelmei és szokásai hasonlóak a Luca napéhoz, de a magyar nyelvterületen csak szórványosan terjedtek el. (A búzacsíráztatásról az 5-ös és a kotyolás népszokásról a 4-es kártyán olvashat.)

Ezen a napon is szoktak gyümölcsöket vízbe tenni: ha karácsonyra kizöldült/kivirágzott úgy gondolták, a leány hamarosan férjhez megy.

Forrás:
Tátrai Zsuzsanna -
Karácsony Molnár Erika:
Jeles napok, ünnepi szokások



December 6. Mikulás, Miklós napja

3. kártya

Szent Miklós püspököt a legendák az elesettek bőkezű támogatójaként őrizték meg.

A kisázsiai myrai (Mira, Múra) Szent Miklós többek között a gyermekek védőszentje is.

A téli ünnepek ajándékozó lényeinek igen régi hagyományai vannak.

Az ajándékozásnak vannak magyar paraszti hagyományai is, főleg a Dunántúlon és a magyarlakta területek északi részén volt ismert a *Mikulás-járás*.

Ismert a Mikulás-járásnak olyan formája, ahol láncos, álarcos, gyakran szalmába burkolt Mikulás ijesztgeti a gyermekeket.

Szent Miklóst a mézesek ütfőjén püspöki díszben, pásztorbottal, áldó vagy tanító kézmozdulattal, az evangélium könyvével ábrázolták.

A második ütfő mézeskalács ütfőjét
Harasztovics Róbert fafaragó készítette
és a mézeskalácsot Némethné Balogh
Ildikó mézeskalácskészítő sütötte.

Rajzold meg és színezd
ki Szent Miklós püspök
alakját.

Forrás:
[Szent Miklós – Wikipédia](https://www.wikipedia.org/wiki/Szent_Mikl%C3%B3s)
(wikipedia.org)

December 13. Luca napja

4. kártya

Luca ókeresztény vértanú szűz volt. Neve fény (lux) szóval áll kapcsolatban.

A magyar néphit kétféle Lucát ismert, a jóságost és a boszorkányost, akinek gonosz varázserőt tulajdonítottak. Különböző köszöntő szokások voltak ismertek. Nyugat- és Dél-Dunántúlon lucázni, kotyolni szoktak.

Nyugat-Dunántúlon a *lucázást* szalmával vagy fatuskóval végezték. Egyik gyermek tarisznyát is vitt az adományoknak. A ház küszöbén vagy a szoba közepén énekeltek és mondták el a jókívánságaikat.

„Luca-Luca kitty-kotty” *zalamerenyei* köszöntő első versszaka:

Luca, Luca kitty-kotty, kitty-kotty,

Gelegenye (*galagonya*) kettő, három.

Száraz körtét várom!

Ha nem adnak szalonnát,

Levágom a gerendát.

Ha nem adnak hurkát,

Elviszem a Julcsát!

Refrén: Luca, Luca kitty-kotty, kitty-kotty,

Gelegenye kettő, három.

Forrás: Tátrai Zsuzsanna-Karácsony Molnár Erika:

Jeles napok, ünnepi szokások



Hanganyag (Ünnepeink – Dalok, népszokások, népdalok):

Luca, Luca, kitty, kotty? (Luca, Luca, kitty, kotty?) - YouTube

December 13. Luca napja

5. kártya

Lucabúza vetése

Luca napján kezdik csíráztatni a *lucabúzát*, amely, ha karácsonyra kizöldül, a következő évben jó termés várható. Az időjárásjósló praktikák ideje a Lucától karácsonyig terjedő időszak. E tizenkét nap időjárásából jósolnak az elkövetkező tizenkét hónap időjárására, ez az úgynevezett *lucakalendárium*.

Forrás:

Tátrai Zsuzsanna-Karácsony Molnár Erika:

Jeles napok, ünnepi szokások

Egyes helyeken gyertyát vagy pohárban égő olajmécsest állítanak a növekvő búza közepébe, s minél kevesebb fény szűrődik át a növekvő búzaszárak között, annál gazdagabb termést jelent. A lucabúza dísz a karácsonyi asztalnak.

Forrás:

Magyar Néprajzi Lexikon



Egy kisebb cserépbe vessél búzát, amit naponta vagy szükség szerint öntözzél meg!
Mártott gyertyát is készítesz!



December 15. Szentcsaládjárás

6. kártya

A szálláskeresés, mint paraszti ájtatosság egyik megnyilvánulási formája, szentcsaládjárás néven ismert a magyar nyelvterületen. Karácsony előtt kilenc napon át, általában kilenc közel lakó család vitte egymáshoz a Szent Család képét vagy szobrát.

Olaszfán (Vas megye) ahol aznap összegyűltek, annak a háznak az asszonya vitte elől a Szent Család szobrot vagy képet az utcán, a többiek párosával mentek utána és a *Szállást keres a Szent Család* kezdetű éneket énekeltek. A kijelölt házhoz érve megálltak, ekkor bentől énekeltek a *Ne sírj tovább Szűz Mária* kezdetű versszakot. Valamennyien betértek a házba és a feldíszített oltárra helyezték a szobrot vagy képet. Ezután együtt imádkoztak, énekeltek. Másnap reggelig a háznál hagyják a képet vagy a szobrot.

Forrás:

Tátrai Zsuzsanna-Karácsony Molnár Erika:

Jeles napok, ünnepi szokások



Hanganyag: Szállást keres a szent család |
Népzenei Gyűjtemény | Hungaricana

Készítsd el a Szent Család képét!

December 24. Karácsonyi asztal

7. kártya

Megterítése a karácsony szokásrendjében fontos helyet foglalt el. A cselekmény lényege: a karácsonyi vacsorához az asztalt különlegesen ünnepélyes módon terítik meg, rá és alá különböző gazdasági és háziesszközöket, ételeket, valamint gabonamagvakat, szénát, szalmát stb. helyeztek.

Szórványosan ismert az a hit, hogy azért készítik a karácsonyi asztalt, hogy a következő év termékeny legyen, a család bőségben éljen, illetve a karácsony éjjelén látogató angyalok, halottak, Kisjézus stb. szállást és ennivalót találjanak.

A karácsonyi vacsorán el nem fogyasztott, hosszabb időre a karácsonyi asztalra helyezett ételek:

só, bors, fokhagyma (gyógyító erő), méz (torokfájás gyógyszere), tojás, kenyér.

A leszedés leggyakoribb időpontja az aprószentek (december 28.) napja volt.

Forrás:

Magyar Néprajzi Lexikon



A Gébárti Regionális Népi Kézműves Alkotóház Komplex népművészeti szakkörének tagjai által a „Készítsük lelkünket” 2018. évi pályázattal egybekötött kiállításra készített játék karácsonyi asztala.

December 24. Karácsonyi kántálás

8. kártya

A karácsonyi énekes, esetleg verses köszöntőt általában kántálásnak nevezték, de néhol *mendikálás*, *angyali vigasság* néven emlegették.

Karácsony vigíliáján (ünnap előestéje, Szenteste) vagy az előtte levő adventi időszakban házról házra járva énekeltek a kántálók. Az ünnep gondolkörét felidéző énekekhez gyakran kapcsolódnak köszöntők, jókívánságok, rigmusok, prózai szövegek is.

A karácsonyi kántáló énekek közül a legrégebbi réteghez tartozik a Csordapásztorok kezdetű.

Dunántúli kántálás

Csornán karácsonykor a gyermekek tarisznyával a hátukon mentek házról házra köszönteni. Akiknél énekeltek, ott almát, diót, pénzt kaptak – tréfából krumplit is dobtak nekik.

„Nagykarácsony éjszaka örüljete, örvendjete,
a kis Jézus ma született!

Hát ez micsoda?

Nem láttam soha.

A kis Jézus született a jászolba.”

Forrás:

Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika:
Jeles napok, ünnepi szokások



9. kártyához

A betlehemezésből önállóult pásztorjelenet dunántúli változatára példa a **vasszilvágyi pásztorozás**. Az 1960-as évek végén egy szegényebb, többgyerekes család három, tíz éven felüli fiaiból kerültek ki a szokás szereplői. Rossz ruhákat, bundát vettek magukra.

Engedélyt kértek a háziaktól, hogy lehet-e pásztorozni. Ha megkapták, az egyikük bement és elkezdte:

Hopp taljás jó estét kedves házigazda,

Tericcse asztalát fehér abroszával.

Nem tuggya miféle pásztorok lepik meg a házába.

Hű posztor a helyem!

Bemegy a második:

Hopp taljás jó estét kedves házigazda

Hol az a szitykes, szutykos szolgáló leánya?

Később jöttem vóna, kurugla már egybeégett vóna!

Hű posztor a helyem!

Végül bemegy a harmadik is:

Hopp taljás jóestét kedves házigazda

Akkorát zikkentem, zökkentem a kentek ajtajába,

Ha hat mázsa lellem lett vóna még az is kipottyant vóna.

Hű posztor a helyem!

Ezután együtt énekeltek:

Elaluttunk az erdőbe,

Üzenet jött a fülünkbe,

A madarak énekeltek,

A vadak meg zengedeztek,

Hideg télbe, meleg nyárba.

Köpülünk a Jézuskának tejecskét, vajacskát.

Főzzünk neki lisztecskét, darakását.

Jobb ez a gazda, mint a másik

Jól tartott bennünket

Sonkával, szalonnával,

Sonka, kolbász, szalonna,

pásztoroknak jó volna,

ha a gazda nyújtana,

Egy léc bor melléje,

Pásztoroknak köllene,

ha a gazda töltene.

Ezután boldog karácsonyi ünnepeket kívánva

az adományok átvétele után továbbmentek. (Tátrai Zsuzsanna gyűjtötte 1966)

Forrás:

BETLEHEMEZÉS
| Magyar
néprajz |
Kézikönyvtár
(arcanum.com)

December karácsony előtti napok Betlehemezés

9. kártya

A *betlehemezés* a karácsony előtti napok többszereplős, dramatikus játéka, a karácsonyi ünnepkör egyik legnépszerűbb *misztérium*-, illetve *pásztorjátéka*.

A betlehemezés fő kelléke a jászol vagy templom alakú betlehem, amelyben többnyire a Szent Család látható, valamint angyalok, állatfigurák (szamár, ökör, bány). Általában kivilágítják és szentképekkel, színes papírral díszítik.

Dunántúli betlehemes

A dunántúli típus szereplői a pásztorok, olykor az angyal(ok) is.

A pásztorjáték szerkezete a következő:

- beköszöntő,
- tréfákozás az öreg pásztorral,
- adománygyűjtés.

Forrás:

Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika:
Jeles napok, ünnepi szokások



Készítsd el saját
betlehemedet!



December 25. Karácsony

10. kártya

A karácsony a keresztény egyház egyik legnagyobb ünnepe, a 4. század óta december 25-én ünneplik Jézus születését. A karácsonyi szokásokban és hiedelmekben egyaránt megőrződtek a téli napfordulóhoz, az évkezdethez és Jézus születéséhez fűződő hagyományok.

A hagyományos magyar paraszti életben a család ünnepe volt. Karácsony napján csak annyit jártak, amíg a templomba mentek és hazajöttek. Ez a nap munkatilalommal járt, még a szemetet sem vitték ki, mert úgy vélték, ezzel kivinnék a szerencsét a házból.

Karácsonyi életfa, termőág, karácsonyfa

A *karácsonyfa-állítás* szokásának előzménye egyrészt a termékenység, örök életet, fejlődést, növekedést, karácsonyi életfa, termőág. A karácsonyfát karácsony böjtjén díszítették fel. Régebben almát, diót tettek rá, a fa alá helyezték a betlehemet vagy a Szent Családot ábrázoló képet.

Karácsonyi ajándékozás a karácsonyfa-állítás szokásánál is újabb. Ajándékot régen a kántálók, betlehemezők, köszöntők kaptak, azok is ételfélét és legfeljebb egy kis pénzt.

Forrás:

Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika:
Jeles napok, ünnepi szokások



11. kártya

István-napi köszöntés

Csácsbozsoki (Zala megye) köszöntő:

Megjöttem én jó estét, István köszöntésére.

István, légy egészségben, köszöntelek reménységben!

Ha megérted napodat, napodat, Szűz felvirradásodat,
Áldja a Jézusodat, Megváltó Krisztusodat.

A mennyország piacán, piacán, Ott szedik az ibolyát,
Abból kötnek bokrétát, Szent Istvánnak koronát.

A Szent István udvarán, udvarán, Vagyon egy szép almafa.

Föld adja gyökerét, Gyökér adja fáját, Fája adja ágát,

Ága adja bimbóját, Bimbó adja virágát,

Virág adja almáját, almáját.

Dicsérjük a Boldogságos Szűz Máriát.

Kedves Pista bátyám, magam is azt mondom,

Éltesse az Isten sok friss egészségben.

Mind egy szép rózsaszál virágos kertben

Virágozzék István szentek seregében.

Dícsértessék a Jézus Krisztus! Gyűjtő: Kerényi György 1952.

Forrás:

Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások

12. kártya

Aprószentek napja a Krisztusért mártírhalt halt
betlehemi kisdedek emlékünnepe, azoké, akiket
Heródes a gyermek Krisztus keresésekor megöletett.

A fiúgyermek megvesszőzésének szokását a betlehemi kisdedek szenvedéseire vetítik vissza, a lányokét pedig azzal magyarázzák, hogy betlehemben a fiúgyermek haltak meg, és ezért ilyenkor a lányoknak kell szenvedni.

A megszentelt vessző vagy a belőle font korbács a betegséget hárította el.

Vesszőzés

A vessző lehetett termőág, hajló fűzfavessző vagy korbács. Vesszőzni fiúgyermek, legények vagy pásztorok jártak. Szerencsekívánó, egészségvarázsló mondókák kíséretében gyengéden megveregették, megcsapkodták a lányokat, asszonyokat vagy a gyermekeket. Dunántúlon, Sé községben engedélykérés után fűzfavesszővel ütögették a háziakat, miközben mondogatták:

„Friss, egészséges legyen, ...

Ha borér küldik vizért menjen,

Ha vizér küldik borér menien!

Friss, egészséges legyen az újesztendőben!"

Forrás:

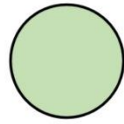
Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika:

Jeles napok, ünnepi szokások

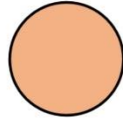


*Karácsony haza társasjátékhoz tartozó
gyertyák, betlehem, játékok,
karácsonyfadíszek és édességek*

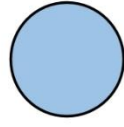




Lépj előre kettő
lépést.



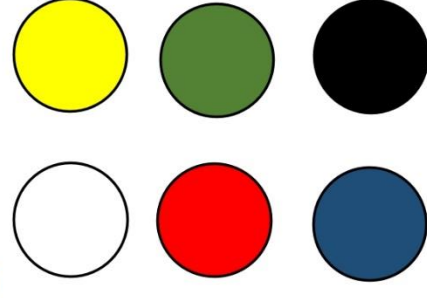
Egy dobásból
kimaradsz.



Cserélj helyet egy
előbbre járó
játékoskal vagy
dobj még egyszer.



© Pozvai Andrea 2022



Cél

Start

